

عنوان :

طراحی مجموعه پیش دبستانی و دبستان پسرانه با رویکرد ادراکات مولفه های محیطی در ارتقای یادگیری با قابلیت تامین سکونتگاههای مجتمع (اردوگاهی) موقت پس از بحران

۱.۱ بیان مسئله:

در طی زمان و تاریخ زندگی پر فراز و نشیب بشر وقوع بلایای طبیعی همچنان باعث تهدید زندگی، جان و مال انسانها شده است همچنین، وقوع بلا طبیعی باعث شده جامعه گاهاً خسارات جبران ناپذیری را از اینگونه خطرات که امکان پیش بینی آنها نیز بسیار سخت است، متحمل شوند. در فرایند مدیریت بحران تلاش می شود تا با مشاهده پیش نشانگرها، تجزیه و تحلیل آنها و با استفاده از ابزارهای موجود بحران ها را پیشگیری نموده یا در صورت بروز، برای کاهش خسارت ها به مقابله سریع با آن مواجهه شده تا شرایط به وضعیت عادی برگردد. بنابراین، مدیریت بحران مجموعه ای از فعالیت های اجرایی و تصمیم گیری متصل به مرحله های متفاوت و تمامی سطح بحران برای نجات، کاهش ضایعات و خسارت ، جلوگیری از توقف در طول زندگی، خدمات و تولید ، حفظ محیط زیست انسان است. اسکان موقت نیز از جمله اقدامات مرحله «پس از وقوع بحران» است؛ اما پیش بینی و تعیین مکان هایی برای این منظور باید قبل از وقوع بحران صورت پذیرد. سوال این است برای برقراری ارتباط بین مجموعه دبستان و اسکان موقت در طراحی معماری چه باید کرد؟؟ نگاه انسان گرایانه برای دستیابی به معماری هماهنگ، ابعاد تاریخی و فرهنگی و اجتماعی را متصل می کند. بنابراین می توان نتیجه گرفت که میزان قابلیت متغیرهای پژوهش ارتباط کاملاً مستقیم با نیاز ها و حق و حقوق انسانی دارد و راهکار اساسی و مهم برای رسیدن به معماری انسان گرا می باشد. بحران شناسی مدیریتی یکی از پارامترهای مهم در آموزش و پرورش بوده و بر این اساس عملکردی مقبول و مورد توجه داشته است.

هر فرد در مدرسه از عمر خود را می گذراند هدف از این حضور طولانی مدت در مدارس آموختن و پرورش توانایی و مهارت کودک و رفتارهای فردی و اجتماعی می باشد. محیط مدرسه اگر به نیازهای روانی و فیزیکی دانش آموزان پاسخ مثبت دهند، میزان تمرکز کاربران بر امر آموزش افزایش یافته و به عملکرد مطلوب دسترسی بیشتر می یابند. در غیراین صورت طراحی نامناسب محیط مدرسه موجب نارضایتی ، خستگی و پرتی حواس می شود. بیشتر از ساختمان های مدارس کشور متأسفانه وضعیت موجود مطلوب و استاندارد ندارند. این عدم مطلوبیت شامل ساختمان های قدیمی با وضعیت نامناسب یا ساختمان های جدیدی است که طبق اصول صحیح معماری و روانشناسی کودک ساخته نشده اند. در بسیاری از موارد نیز یک تیپ ساختمان برای مدارس های اقلیم مختلف در نظر گرفته می شود. بررسی متغیرهای مولفه های محیط ای در فضاهای آموزشی و تأثیر آن بر یادگیری، بستر مناسب را برای پرداختن و رسیدگی به کیفیت محیط مدارس فراهم می آورد. از طرف دیگر ارائه راه کارهای کاربردی طراحی محیط و رعایت استاندارد طراحی مدرسه می تواند در راستای مناسب سازی وضعیت موجود و بهسازی مدارس آینده راهگشای باشند.

۱.۲ اهمیت و ضرورت انجام تحقیق:

این پژوهش بر این اعتقاد است که برابری میان فضای آموزشی و شرایط بحرانی می تواند هم برای خود اثر و هم برای زمینه، عاملی تاثیر گذار و تقویت کننده باشد. مدرسه به عنوان مکانی که دانش آموزان زمان زیادی در آن حضور دارند، باید محیطی ایمن و به دور از خطرات و تهدید باشد. به گونه ای که پدر مادر ها، با آرامش خاطر، فرزندان خود را به مدرسه بسپارند و دانش آموزان به عنوان یکی از اقشار کلیدی و مؤثر بر تغییر نگرش خانواده و جامعه، بدون نگرانی از بروز حوادث و آسیب های احتمالی به تحصیل و یادگیری مهارت خود بپردازند. اهمیت این قشر از جامعه تاحدی است که در اصول ده گانه ی برنامه ی راهبرد جهانی سازمان ملل برای کمتر شدن سوانح و نیز اهداف هفت گانه ی چارچوب جدید بین المللی نیز به این موضوع پرداخته شده و بر ارزیابی ایمنی مدرسه، تنظیم برنامه های درسی در خصوص کاهش خطرپذیری بلایا، ترویج و گنجاندن دانش کاهش مخاطرات و اثرات بلایا در برنامه های درسی و آموزش مدرسه در اکثر سطوح تأکید زیادی شده است.

برای دستیابی به این هدف طراحان فضا باید درک صحیحی از رفتار انسانی و روانشناسی در محیط های مختلف داشته باشند، به نحوی که ارتباط انسان و مکان را قوی تر سازند. لذا، اهمیت تحقیق جایی نشان می دهد که انسان یکی از رکن های اصلی سازنده فضای معماری است و یکی از هدف های معماران خلق رابطه ای متناسب بین انسان ها و کالبد بنا اطرافشان می باشد.

به کارگیری از روش های صنعتی پیشرفته ساختمان سازی، و به روز کردن روش های تولید در تراز بهره گیری از مصالح و ماشین آلات و روش های ساخت ساختمان از مهم ترین موضوعاتی است که لازم است در این برهه زمانی مورد توجه مسئولان پروژه قرار گیرد. با بهره گیری از روش های متفاوت پیش ساخته، مرکب از قطعات استاندارد شده ساختمانی می توان برای پس از بحران استفاده کرد. به کارگیری نظام های تولید انبوه به جهت کم کردن هزینه و زمان ساخت، افزایش کارایی و پایداری بناها و ساختمان ها نیز از نیازهای عاجل، خاصه برای شهر تهران است. اکثر طرح های انجام شده، به کارگیری روش های صنعتی براساس نیاز و شرایط بومی تهران بود.

۱.۳ مرور ادبیات و سوابق مربوطه:

آذرکیش و همکاران (۱۳۹۴)، در مقاله ای با استفاده از روش تحلیل سلسله مراتبی در محیط GIS نسبت به مکانیابی منطقه ۲، شهر زاهدان با استفاده از معیارهای طبیعی، عملکردی و جمعیتی پرداختند. نتیجه نشان داد که فضاهای باز خصوصاً پارکها و اراضی بایر با توجه به دولتی بودن و قرارگیری در بافت مسکونی و داشتن حداقل مساحت موردنیاز و کمهزینه بودن احداث آنها مناسب ترین مکان ها برای اسکان موقت می باشند. در بین مطالعات داخلی (نوجوان و همکاران ۱۳۹۰)، در مقاله ای با استفاده از

نتایج تحلیل خسارت، تعداد بی خانمان های منطقه یک شهر تهران را ۱۳۶۷۸۶ نفر و میزان سرپناه لازم و ضروری را بین ۴۱۰ تا ۶۱۵ هکتار برآورد کردند و معیارهای تاثیرگذار در مکانیابی را شامل معیارهای دسترسی، نزدیکی به منبع آب، حد فاصله از گسل ها و رودخانه های اطراف، نزدیکی به مراکز درمانی و امکانات خدماتی و امنیت برشمرده و با استفاده از منطق بولین و فازی از تلفیق معیارها، ۱۷ مکان با مجموع ۶۴۹ هکتار برای اسکان موقت را تعیین کردند. در بین مطالعات خارجی نیز (لی و همکاران ۲۰۱۷)، در مطالعه ای تحت عنوان "برنامه ریزی سلسله مراتبی پناهگاه زلزله در مناطق شهری، مطالعه موردی: شانگهای چین"، با استفاده از روش سلسله مراتبی به بررسی و برنامه ریزی پناهگاه های زلزله در منطقه ای در شهر شانگهای چین پرداختند و نتیجه گرفتند برنامه ریزی پناهگاه های اضطراری براساس تقاضای تغییر زمان می تواند هزینه ساخت پناهگاه ها و میانگین فاصله مورد نیاز طی شده توسط قربانیان تا پناهگاه را کاهش دهد.

آموزش دانش آموزان نیز تنها تحت تأثیر کلامی معلم نیست؛ بلکه عوامل متعدد و گوناگونی از جمله فضای آموزشی در انتقال پیام به او نقش دارند و اثرات قابل توجه ای بر میزان یادگیری آنان می گذارند. لذا « هرگونه تحقیق دربار چگونگی عملکرد و یادگیری دانش آموزان، بدون توجه به فضای آموزشی که در آن واقع می شود، ناق و ناکارآمد می نماید» (مرتضوی ۱۳۷۶، ۲۱). از آنجاکه فضاهای فعالیتی کودکان و فضایی مانند مدرسه که زمان زیادی در آن می باشند نقش بسیار مهمی در زندگی، رشد و تجربه و کسب مهارت آنها ایفا می کنند، می توانند بر سلامت آنها تأثیرگذار باشند.

آموزش در دوران کودکی و نوجوانی می تواند در آینده ی انسان بسیار تأثیرگذار باشد. انسان ها تا دوران کهن سالی خاطرات مدرسه خود را به یاد دارند (فورد، ۲۰۰۷). در زمان حاضر مدرسه از مهم ترین نهادهای اجتماعی، تربیتی، آموزشی و از اصلی ترین رکن های تعلیم مهارت و تربیت است، که به منظور تربیت صحیح دانش آموزان در ابعاد گوناگون نیاز به فضاهای آموزشی استاندارد و مناسب دارد (شاطریان، ۱۳۸۹). « هرگز برگربر این معتقد است یک مدرسه به افراد بی شماری تعلق دارد و کودکان و عوامل مدرسه با نقش های اجتماعی متفاوت در آن سهیم هستند، موضوعی بسیار قابل توجه در طراحی بنا است» (همکاران ۱۳۹۵) دریافتند که معیارهای چیدمان فضای محیط مدرسه شامل حرکت در فضا، انعطاف پذیری، ارتباط فضای درون با بیرون و مبلمان کلاس های درس بر یادگیری کاربران تأثیر مثبت و بسزایی دارند.

۱.۴ اهداف مشخص تحقیق:

مدارس مکان های مناسب و قابل دسترسی برای اسکان موقت در شرایط بحرانی در شهر می باشند. در این پژوهش به انعطاف پذیری فضای باز مدرسه در جهت استفاده در شرایط بحران و اسکان موقت تمرکز شده است. و سعی بر این است که با توجه به ضوابط و استانداردها به بهترین صورت به خلق فضای با کیفیت پرداخته شود. این پژوهش شامل هدف اصلی و اهداف فرعی می باشد.

۱.۵ هدف اصلی:

طراحی مجموعه پیش دبستانی و دبستان پسرانه با رویکرد ادراکات مولفه های محیطی در ارتقای یادگیری با قابلیت تامین سکونتگاههای مجتمع (اردوگاهی) موقت پس از بحران

۱.۶ اهداف فرعی:

۱. به کارگیری مولفه های اسکان موقت

۲. ایجاد قابلیت مدرسه ابتدایی برای برقراری اسکان موقت در حد محله به صورت سیستماتیک و منظم

۳. فضای کالبدی مدرسه به عنوان ابزار آموزشی به منظور ارتقای یادگیری موثر عمل نماید.

۱.۷ سؤالات تحقیق:

سوال اصلی این پژوهش این است که کدام مولفه های ادراک فضایی مدارس می تواند در ارتقای یادگیری دانش آموزان موثر عمل نماید و می تواند قابلیت برقراری اسکان موقت، را فراهم کند؟

۱.۸ فرضیه های تحقیق:

استفاده از طبیعت، منظر آموزشی، برقراری کلاس ها در فضای نیمه باز و باز، استفاده از مبلمان انعطاف-پذیر، قابلیت فضای باز برای تبدیل به فضای مورد نیاز برای اسکان موقت و ... می تواند در ارتقای یادگیری دانش آموزان با قابلیت برگزاری اسکان موقت موثر عمل نماید.

۱.۹ روش تحقیق:

پژوهش حاضر از لحاظ هدف، تحقیقی کاربردی و از نظر ماهیت، کمی- کیفی است. بر این اساس روش تحقیق در این پژوهش روش دلفی می باشد. برای نمونه گیری از روش دیدگاه کلین استفاده شده است. همچنین به منظور سنجش دیدگاه افراد، به تدوین جدول هدف و محتوا بر اساس مطالعات انجام شده و مصاحبه با معماران صاحب نظر و متخصصان، پرداخته و کد گذاری شده است. پرسشنامه ای، با توجه به این جدول طراحی شده و میان جامعه متخصص توزیع گردیده است پس از طبقه بندی مطالعات بدست آمده با استفاده از نرم افزار SPSS، به بررسی و تحلیل آنها پرداخته شده است.

۱.۱۰ تعریف واژه‌ها و اصطلاحات :

- اسکان موقت (مفهومی): در دهه‌های اخیر عدم برنامه‌ریزی و آمادگی برای مقابله با نتیجه زلزله در محیط‌های شهری که جمعیتی بالا و ضعف زیرساخت‌های کالبدی و اجتماعی روبروست باعث حجم بالای تلفات انسانی و خسارت‌های مالی شده است. نیاز اولیه آسیب دیدگان داشتن یک سرپناه امن می باشد ایجاد مکان‌های مناسب جهت اسکان موقت بعد از وقوع امکان‌پذیری نیست باید قبل از وقوع بلایا، مکان‌های مناسب را برای آسیب دیدگان فراهم کرد.
- ارتقای یادگیری (مفهومی): محیط یادگیری زمینه مجازی می باشد که یادگیری در آن اتفاق می افتد. در مقالات و کتب مختلف به صورت پراکنده به بررسی محیط یادگیری پرداخته شده است.
- انعطاف‌پذیری (مفهومی): به‌طور خلاصه انعطاف‌پذیری شناختی به مهارت مغز افراد برای توجه کردن از یک مفهوم به مفهومی دیگر اشاره می کند؛ همچنین، در انتقال بین موضوعات مختلف، مانند سویچ کردن بین رنگ شی و شکل آن، هر اندازه سرعت یک نفر بیشتر باشد، می‌توانیم بگوییم که او از سطح انعطاف‌پذیری شناختی بالایی برخوردار است.
- انعطاف‌پذیری (عملیاتی): تحولات سریع بازار رقابتی دستیابی به انعطاف‌پذیری را برای سازمان بیش از گذشته ضروری و لازم کرده است. انعطاف‌پذیری پدیده‌ای خودجوشانه و غیر ارادی نیست، بلکه نهادها باید عوامل اثرگذار بر انعطاف‌پذیری را شناسایی و آنها را ایجاد کنند.